

Brüssel, 3. juuli 2026
(OR. en)

11131/26

ECOFIN 921
UEM 325
SOC 450
EMPL 252
COMPET 865
ENV 841
EDUC 307
ENER 463
JAI 901
GENDER 138
JEUN 181
SAN 539
ECB
EIB

MÄRKUS

Saatja:	Nõukogu peasekretariaat
Saaja:	Alaliste esindajate komitee / nõukogu
Teema:	NÕUKOGU SOOVITUS, mis käsitleb Madalmaade majandus-, sotsiaal-, tööhõive-, struktuuri- ja eelarvepoliitikat

Delegatsioonidele edastatakse eespool nimetatud nõukogu soovitus eelnõu, mis põhineb komisjoni ettepanekul COM(2026) 219 final ning mida on muudetud ja milles on kokku lepitud nõukogu erinevates komiteedes ning mille on viimistlenud majandus- ja rahanduskomitee.

NÕUKOGU SOOVITUS,

mis käsitleb Madalmaade majandus-, sotsiaal-, tööhõive-, struktuuri- ja eelarvepoliitikat

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 121 lõiget 2 ja artikli 148 lõiget 4,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2024. aasta määrust (EL) 2024/1263 majanduspoliitika tulemusliku koordineerimise ja mitmepoolse eelarvejärelvalve kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1466/97¹, eriti selle artikli 3 lõiget 3,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. novembri 2011. aasta määrust (EL) nr 1176/2011 makromajandusliku tasakaalustamatuse ennetamise ja korrigeerimise kohta², eriti selle artikli 6 lõiget 1,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni soovitusi,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi resolutsioone,

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2024. aasta määrus (EL) 2024/1263 majanduspoliitika tulemusliku koordineerimise ja mitmepoolse eelarvejärelvalve kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1466/97 (ELT L, 2024/1263, 30.4.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj>).

² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. novembri 2011. aasta määrus (EL) nr 1176/2011 makromajandusliku tasakaalustamatuse ennetamise ja korrigeerimise kohta (ELT L 306, 23.11.2011, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2011/1176/oj>).

võttes arvesse Euroopa Ülemkogu järeldusi,

võttes arvesse tööhõivekomitee arvamust,

võttes arvesse majandus- ja rahanduskomitee arvamust,

võttes arvesse sotsiaalkaitsekomitee arvamust,

võttes arvesse majanduspoliitika komitee arvamust

ning arvestades järgmist:

- (1) Määruses (EL) 2024/1263 on selgitatud majandusjuhtimise raamistiku eesmäärke; raamistik peaks reformide ja investeringute abil edendama usaldusväärset ja jätkusuutlikku riigi rahandust, kestlikku ja kaasavat majanduskasvu ning vastupidavust, samuti ära hoidma valitsemissektori ülemäärast eelarvepuudujääki. Määruses on sedastatud, et nõukogu ja komisjon teevad Euroopa poolaasta raames mitmepoolset järelevalvet kooskõlas Euroopa Liidu toimimise lepingus (ELi toimimise leping) sätestatud eesmärkide ja nõuetega. Euroopa poolaasta raames sõnastatakse eelkõige riigipõhised soovitused ja jälgitakse nende rakendamist.
- (2) Komisjon võttis 25. novembril 2025 vastu arvamuse Madalmaade 2026. aasta eelarvekava kohta. Samal kuupäeval võttis komisjon määruse (EL) nr 1176/2011 alusel vastu 2026. aasta häiremehhanismi aruande, milles nimetati Madalmaid ühe liikmesriigina, kelle olukorda tuleb põhjalikult analüüsida. Komisjon võttis vastu ka soovitusel euroala majanduspoliitikat käsitleva nõukogu soovitusel kohta, soovitusel Euroopa Liidus inimkapitali käsitleva nõukogu soovitusel kohta ning ettepaneku 2026. aasta ühise tööhõivearuande kohta, milles analüüsitakse tööhõivesuuniste rakendamist ja Euroopa sotsiaalõiguste samba põhimõtete järgimist. Nõukogu võttis euroala majanduspoliitikat käsitleva soovitusel³ vastu 21. aprillil 2026 ning ühise tööhõivearuande ja inimkapitali käsitleva soovitusel 9. märtsil 2026.
- (3) 29. jaanuaril 2025 avaldas komisjon konkurentsivõime kompassi – strateegilise raamistiku, mille eesmärk on suurendada järgmisel viiel aastal liidu üleilmset konkurentsivõimet. Selles on määratud kindlaks kestliku majanduskasvu elutähtsad tugisambad, milleks on kolm hädavajalikku tegevusvaldkonda – innovatsioon, süsinikuheite vähendamine ja konkurentsivõime – ning julgeolek. Konkurentsivõime kompassi on pärast selle avaldamist võetud arvesse Euroopa poolaasta töös, tagades, et liikmesriikide majanduspoliitika on kooskõlas ELi strateegiliste eesmärkidega, ning kujundades ühtse majandusjuhtimise käsitusel, mis edendab kestlikku majanduskasvu, innovatsiooni ja vastupidavust kogu liidus.

³ ELT C, C/2026/2434, 28.4.2026, ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2026/2434/oj>.

- (4) 2026. aastal jätkub majanduspoliitika koordineerimise Euroopa poolaasta protsess koos taaste- ja vastupidavusrahastu⁴ viimase etapi rakendamisega. Taaste- ja vastupidavuskavad koos ühtekuuluvuspoliitika rahastusega on olnud Euroopa poolaasta poliitiliste prioriteetide elluviimiseks esmatähtsad, kuna kavad peavad tulemuslikult käsitlema kõiki viimaste Euroopa poolaasta tsüklite raames esitatud riigipõhistes soovitustes esile toodud probleeme või märkimisväärset osa neist ja Euroopa ühtekuuluvuspoliitika rahastatavates programmides tuleb riigipõhiseid soovitusi arvesse võtta. Nüüd, kus taaste- ja vastupidavusrahastu kehtivusaeg läheneb lõpule, on endiselt oluline jätkata ja arendada edasi selle rahastu raames toetatud ja rakendatud reforme ja investeeringuid, eelkõige neid, mis aitavad lahendada riigipõhistes soovitustes esile toodud probleeme.
- (5) Komisjon avaldas 3. juunil 2026 Madalmaade kohta 2026. aasta riigiaruande. Selles hinnati Madalmaade edusamme 2025. aasta riigipõhiste soovituste järgimisel ning tehti kokkuvõtte sellest, kuidas Madalmaad on taaste- ja vastupidavuskava rakendanud. Kõnealuse analüüsi põhjal tehti riigiaruandes kindlaks Madalmaade kõige pakilisemad probleemid. Samuti hinnati Madalmaade edusamme Euroopa sotsiaalõiguste samba rakendamisel ning liidu peamiste tööhõive, oskuste ning vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vähendamise eesmärkide ning Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni kestliku arengu eesmärkide saavutamisel.

⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. veebruari 2021. aasta määrus (EL) 2021/241, millega luuakse taaste- ja vastupidavusrahastu (ELT L 57, 18.2.2021, lk 17, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj>).

- (6) Komisjon tegi määruse (EL) nr 1176/2011 artikli 5 alusel Madalmaade kohta põhjaliku analüüsi. Peamised järeldused, milleni komisjoni töötajad oma hinnangus Madalmaade makromajandusliku haavatavuse kohta kõnealuse määruse kohaldamisel jõudsid, avaldati 20. mail 2026⁵. Komisjon jõudis 3. juunil 2026 järeldusele, et Madalmaades ei esine enam makromajanduslikku tasakaalustamatust. Eelkõige on aastate jooksul esinenud kodumajapidamiste suure võlakoormuse, eluasemeturu ja jooksevkonto suure ülejäägiga seotud haavatavusi, kuid need on viimasel ajal vähenenud. Jooksevkonto suur ülejääk hiljuti veidi vähenes ja osa sellest on struktuurne, kuna Madalmaad on Euroopa üks peamisi kaubanduse sõlmpunkte ja seal asuvad paljud hargmaised ettevõtted. Samal ajal näitab ülejäägi vähenemine säästude ja investeeringute seisukohast, et sisenõudlus on olnud hiljutise SKP reaalkasvu peamine allikas ja nõudlus on kasvanud kiiremini kui ülejäänud euroalal, kuigi madalamalt tasemelt. Jooksevkonto ülejääk ei kasva prognooside kohaselt käesoleval ega järgmisel aastal. Eluasemete pakkumise vähenemise tõttu jätkavad eluasemehinnad märgatavat kasvu. Kodumajapidamiste võla suhe SKPsse 2025. aastal taas vähenes, kuigi aeglasemalt kui varem, kuna laenuvõtmine madalamate intressimääradega suurenes. Kodumajapidamiste võlakoormus võib lähiaastatel stabiliseeruda ja kodumajapidamiste suure võlakoormusega seotud riske leevendab osaliselt asjaolu, et valdav osa hüpoteeklaenudest on fikseeritud intressimääraga. Eluasemete pakkumise suurendamiseks on võetud mõningaid poliitikameetmeid ning valitsuse viimane investeerimiskava, sealhulgas eluasemete valdkonnas, võib aidata vähendada jooksevkonto ülejääki keskpikas perspektiivis. Tuleviku vaates võib eluasemete pakkumise tulemuslik suurendamine ja laenuga rahastatavat eluaseme soetamist stimuleerivate maksusoodustuste kaotamine aidata püsivalt alandada eluasemehindu ja vähendada kodumajapidamiste võlakoormust ning samal ajal aitaks siseinvesteeringute suurendamine veelgi vähendada jooksevkonto ülejääki. Euroopa poolaasta loob raamistiku, mille abil jälgida eluasemereformide edenemist.

⁵ SWD(2026) 140 final.

- (7) Nõukogu võttis [kuupäev] komisjoni hinnangu ja soovitusel põhjal vastu soovitusel, millega kiidetakse heaks Madalmaade 2026. aasta aprilli riiklik keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava⁶. Kooskõlas määruse (EL) 2024/1263 artikli 15 lõikega 2 esitatud eelarve- ja struktuurikava hõlmab ajavahemikku 2026–2030 ja selles sätestatud eelarve kohandamise perioodi pikkus on neli aastat. Nõukogu soovitas kehtestada järgmised netokulude maksimaalsed kasvumäärad: 4,7 % 2026. aastaks, 3,5 % 2027. aastaks, 3,1 % 2028. aastaks, 3,5 % 2029. aastaks ja 3,7 % 2030. aastaks; need määrad vastavad maksimaalsetele kumulatiivsetele kasvumääradele, mis on arvutatud võrdluses baasaastaga 2025 ning mis on 2026. aastal 4,7 %, 2027. aastal 8,4 %, 2028. aastal 11,7 %, 2029. aastal 15,6 % ja 2030. aastal 19,9 %. Nimetatud soovitus asendas 21. jaanuari 2025. aasta soovitusel⁷. Selles sätestatud netokulude maksimaalsed kasvumäärad 2025. aastaks, nimelt 3,5 % aastaks ja 10,4 % kumulatiivselt võrdluses baasaastaga 2023, on siiski asjakohased, et hinnata nõuetele vastavust kuni 2025. aastani (kaasa arvatud).
- (8) Venemaa agressioonisõda Ukraina vastu ja selle tagajärjed kujutavad endast Euroopa Liidu jaoks eksistentsiaalset väljakutset. Komisjon kutsus liikmesriike üles taotlema stabiilsuse ja kasvu paktiga ette nähtud riikide vabastusklausli koordineeritud aktiveerimist, et toetada ELi jõupingutusi, mille eesmärk on suurendada kiiresti ja märkimisväärselt kaitsekulutusi⁸, ning Euroopa Ülemkogu kiitis selle ettepaneku 6. märtsil 2025 heaks. Liikmesriigid võivad endiselt taotleda riikide vabastusklausli aktiveerimist ükskõik millal kuni aastani 2028, tingimusel et nad täidavad määruse (EL) 2024/1263 artiklis 26 esitatud tingimusi.

⁶ Nõukogu [kuupäev] soovitus, millega kiidetakse heaks Madalmaade 2026. aasta aprilli riiklik keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava (ELT [ELT: palun lisada asjakohased ELT viited]).

⁷ Nõukogu 21. jaanuari 2025. aasta soovitus, millega kehtestatakse Madalmaade netokulude kava (ELT C, C/2025/648, 10.2.2025, ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2025/648/oj>).

⁸ Komisjoni teatis „Suuremate kaitsekulutuste võimaldamine stabiilsuse ja kasvu pakti raames“ (Brüssel, 19.3.2025, C(2025) 2000 final).

- (9) Madalmaad esitasid 14. aprillil 2026 oma 2026. aasta eduaruande⁹ netokulude soovitatud maksimaalsete kasvumäärade järgimise ning Euroopa poolaasta riigipõhistes soovitustes kindlaks tehtud peamiste probleemide lahendamiseks vajalike reformide ja investeeringute rakendamise kohta. Vastavalt määruse (EL) 2021/241 artiklile 27 kajastab iga-aastane eduaruanne ka Madalmaade kaks korda aastas esitatavat aruannet taaste- ja vastupidavuskava rakendamisel tehtud edusammude kohta.
- (10) SKP reaalkasv oli 2025. aastal 1,8 % ja tarbijahindade harmoneeritud indeksiga (THHI) mõõdetud inflatsioon 3,3 %. Komisjoni 2026. aasta kevadprognoosi kohaselt on SKP reaalkasv 2026. aastal 1,0 % ja 2027. aastal 1,1 % ning THHIga mõõdetud inflatsioon on 2026. aastal 3,2 % ja 2027. aastal 2,5 %.
- (11) Eurostati esitatud andmete põhjal¹⁰ suurenes Madalmaade valitsemissektori eelarve puudujääk 0,7 %-lt SKPst 2024. aastal 1,6 %-le SKPst 2025. aastal. Puudujäägi suurenemine 2025. aastal tuleneb peamiselt jooksvate kulude ja avaliku sektori investeeringute suurenemisest ning üksikisiku tulumaksu struktuursetest kärbetest. 2026. aasta kevadprognoosi koostamise ajal komisjonile teada olnud poliitikameetmete põhjal prognoosis komisjon valitsemissektori eelarve puudujäägiks 2026. aastal 2,5 % ja 2027. aastal 1,9 % SKPst. Puudujäägi suurenemine 2026. aastal kajastab peamiselt sõjaväelaste pensionisüsteemi reformi ajutist mõju, mis nõuab ligikaudu 0,7 % SKPst ülekandmist valitsuselt erapensionifondi.

⁹ 2026. aasta eduaruannetega saab tutvuda aadressil https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-and-fiscal-governance/stability-and-growth-pact/preventive-arm/annual-progress-reports_en.

¹⁰ Eurostat, Euro Indicators, 22. aprill 2026.

- (12) Komisjoni hinnangul oli eelarvepoliitika¹¹, mis hõlmab nii riigi enda kui ka ELi rahastatavaid kulutusi, 2025. aastal ekspansiivne (0,8 % SKPst). Nii 2026. kui ka 2027. aastal on see prognooside kohaselt üldjoontes neutraalne.
- (13) Eurostati esitatud andmete põhjal¹² suurenes Madalmaade valitsemissektori võlg 43,8 %-lt SKPst 2024. aasta lõpus 44,4 %-le SKPst 2025. aasta lõpus. 2026. aasta kevadprognoosi koostamise ajal komisjonile teada olnud poliitikameetmete põhjal prognoosis komisjon, et valitsemissektori võla suhe SKPsse suureneb 2026. aasta lõpuks 46,9 %ni ja püsib 2027. aasta lõpuni üldiselt stabiilsena 47,0 % juures. 2026. aasta kasv kajastab peamiselt Madalmaade põhivõrguettevõtjale TenneT ja riiklikule energiaettevõtjale EBN antud laene.
- (14) Eurostati andmetel¹³ moodustasid valitsemissektori kaitsekulutused Madalmaades 2025. aastal kokku 1,7 % SKPst. Komisjoni 2026. aasta kevadprognoosi kohaselt on need 2026. aastal 1,9 % SKPst¹⁴.

¹¹ Eelarvepoliitika on määratletud valitsemissektori eelarvepositsiooni iga-aastase muutuse näitajana. Selle eesmärk on hinnata nii riiklikult kui ka ELi eelarvest rahastatavast eelarvepoliitikast tulenevat majanduslikku impulssi. Eelarvepoliitikat mõõdetakse vahena i) keskpika perioodi potentsiaalse majanduskasvu ja ii) esmaste kulude muutuse vahel, millest on maha arvatud kaalutlusõigusel põhinevad tulumeetmed ning mis hõlmab taaste- ja vastupidavusrahastu tagastamatu toetuse ja muude liidu vahenditega rahastatavaid kulusid.

¹² Eurostat, Euro Indicators, 22. aprill 2026.

¹³ Eurostat, valitsemissektori kulud valitsemisfunktsioonide klassifikaatori (COFOG) alusel.

¹⁴ NATO kaitsekulutuste määratlus erineb COFOGi kaitsekulutuste määratlusest. Peale selle võib esineda erinevusi tulenevalt kulutuste kirjendamise ajast, eelkõige kaitseotstarbelise varustuse puhul, kuna NATO aruanded ei lähtu kulutuse kirjendamise aja osas rahvamajanduse arvepidamise reeglitest.

- (15) Liit seisab jätkuvalt silmitsi energiavarustushäirete ja suure hinnavolatiilsuse ohuga, mida süvendavad üleilmseid nafta- ja gaasiturge mõjutavad geopoliitilised pinged. 2022.–2023. aasta energiakriisist saadud kogemused on näidanud, et ulatuslikud ja mittesihipärased meetmed toovad kaasa suured eelarvekulud ning on sotsiaalselt ja majanduslikult ebatõhusad. Pärast sõja puhkemist Lähis-Idas 2026. aasta veebruaris kehtestasid Madalmaad eelarvepoliitika meetmed, et leevendada kõrgete energiahindade mõju leibkondadele ja ettevõtetele¹⁵. Nende hulka kuuluvad erakorraline energiafond, mille eesmärk on toetada kõige vähem kaitstud leibkondi, kellel on 2026.–2027. aasta talvel suured energiaarved, maksuvaba reisimise hüvitise alaline suurendamine ning kaubikute ja veoautode mootorsõidukimaksu määra sihipärane vähendamine 2026. aastal. Komisjoni 2026. aasta kevadprognoosi kohaselt on nende meetmete eelarvekulu 2026. aastal alla 0,1 % SKPst.
- (16) Komisjoni arvutuste kohaselt suurenesid Madalmaade netokulud 2025. aastal 7,2 % ning 2024. ja 2025. aastal kumulatiivselt 10,6 %. Netokulude kasv 2025. aastal on üle nõukogu poolt 2025. aasta jaanuaris soovitatud maksimaalse kasvumäära, kusjuures aastane kõrvalekalle on 1,5 % SKPst. 2024. ja 2025. aasta peale kokku on netokulude kumulatiivne kasvumäär samuti üle soovitatud maksimaalse kasvumäära (kumulatiivne kõrvalekalle 1,0 % SKPst).

¹⁵ See kajastab olukorda komisjoni 2026. aasta kevadprognoosi kuupäeva seisuga (4. mai 2026).

- (17) Komisjoni arvutuste kohaselt peaksid Madalmaade netokulud suurenema 2026. aastal 4,9 %. Prognoositud netokulude kasv 2026. aastal on üle nõukogu poolt [kuupäev] soovitatud maksimaalse kasvumäära, kusjuures aastane kõrvalekalle on 0,1 % SKPst.
- (18) Madalmaade eratulu maksusüsteem kohtleb teatavaid varasid ülejäänud varadest erinevalt, mis moonutab kapitali jaotamist ja majandusotsuseid. Eelkõige hüpoteeklaenude intresside maksudest mahaarvamise ja üüri madala arvestusliku maksustamise tõttu eelistatakse tugevalt investeringuid eluasemetesse, mida sageli rahastatakse laenudest, võrreldes aktsiatesse ja võlakirjadesse tehtavate investeringutega. Lisaks laienevad maksusoodustused ka pensionimaksetele ja varadele, mida hoitakse osaühingutes (äriühingutes, milles enamusosalus kuulub vaid vähestele üksikisikutele). Samal ajal maksustatakse kodumajapidamiste säästudest ja investeringutest saadavat tulu eeldatava, mitte tegeliku tulumäära järgi, mis võib võimendada majanduslikke, kui tulumäärad ei kajasta tegelikke tulemusi. Valitsus on hakanud kaaluma üleminekut kapitalikasvu maksule, võimaluse korral 2028. aastaks. Selliste reformide rakendamine, mis vähendavad ebavõrdset maksualast kohtlemist nii varaliikide piires kui ka nende vahel, vähendab maksuarbitraaži võimalusi, tõhustab maksusüsteemi automaatse stabilisaatorina, leevendab majanduslikku ebavõrdsust ja edendab kapitali tõhusamat jaotamist. Arvestades selle rolli kodumajapidamiste suure võlakoormuse tekitamisel, on ebavõrdse maksualase kohtlemise vähendamine oluline ka makromajandusliku tasakaalustamatuse käsitlemisel.

- (19) Lisaks eespool nimetatud maksusoodustustele on eluasemeturu ülehindamise põhjuseks asjaolu, et uute eluasemete pakkumine ei vasta suurele nõudlusele, mis on tingitud rahvastiku kasvust ja üha väiksematest leibkondadest. Prognooside kohaselt on 2025. aastal puudu üle 400 000 eluruumi¹⁶. Selleks et suurendada eluasemete pakkumist, kõrvaldades peamised takistused, mis praegu pidurdavad elamuehitust, võiks valitsus kiirendada oma kava ühtlustada planeerimis- ja loamenetlusi, mille lõpuleviimiseks kulub keskmiselt 6–7 aastat, ning lihtsustada ehitusnorme. Lisaks võiks teha kättesaadavaks rohkem maad uute eluruumide ehitamiseks. Edusamme takistavad mitmed muud kitsaskohad, sealhulgas tööjõupuudus ning lämmastiku ülemäärase sadestumise ja elektrivõrgu ülekoormusega seotud ehituspiirangud. Eluasemete pakkumise suurendamine on oluline makromajandusliku tasakaalustamatuse leevendamiseks.
- (20) Madalmaade vähearenenud eraüüriturg tekitab märkimisväärsed probleeme seoses taskukohasuse ja kättesaadavusega ning suurendab madala ja keskmise sissetulekuga leibkondade vaesusrisiki. Kuigi hiljutised poliitikameetmed, nagu reguleeritud üüride pikendamine, on mõne üürniku jaoks olukorda leevendanud, on need koos kõrgemate intressimäärade ja maksumuutustega aidanud kaasa ka üüripindade vähenemisele. See suundumus on tingitud asjaolust, et üürileandjad müüvad kinnisvara omanik-kasutajatele, mis vähendab veelgi üüripindade kättesaadavust, samal ajal kui hinnalage ületavate majutuskohade üür suurenes. Et stimuleerida eraüüri sektori kasvu, võiks muuta investeeringud eraüüriturule atraktiivsemaks, kalibreerides reguleeritud üüri, et see oleks rohkem kooskõlas kinnisvara hindamise tulemustega, vältides samal ajal tagasipöördumist ülemääraste üüride juurde. Selline tasakaalustatud ümberkalibreerimine võib aidata suurendada üldist eluasemete pakkumist ja vähendada motivatsiooni võtta eluaseme ostmiseks hüpoteeklaenu, mis omakorda aitaks leevendada makromajanduslikku tasakaalustamatust.

¹⁶ Põhineb Euroopa Komisjoni ja Teadusuuringute Ühiskeskuse arvutustel ja prognoosidel. Täpsemalt vt Balouktsi jt., 2026, „Housing investment needs in the EU“, [Teadusuuringute Ühiskeskuse tehniline aruanne 144419](#).

- (21) Madalmaade pikaajalise hoolduse süsteem seisab silmitsi tõsiste väljakutsetega, mis tulenevad elanikkonna vananemisest, kulukast institutsionaalsest hooldusest ja ülalpeetavate ulatuslikust kindlustuskattest. Pikaajalise hoolduse süsteemi piisavuse, kättesaadavuse ja kvaliteedi ning valdkonna tööjõu suuruse poolest on Madalmaades olukord parem kui enamikus liikmesriikides. Süsteem koormab aga üha enam riigieelarvet. 2022. aastal moodustasid pikaajalise hoolduse kogukulud Madalmaades 3,8 % SKPst, mis on ELi suurim näitaja, ning komisjoni rahvastiku vananemist käsitleva 2024. aasta aruande kohaselt peaksid need 2070. aastaks suurenema 5,7 %-le SKPst. Selle probleemi lahendamiseks võetavad meetmed võiksid hõlmata omaosaluse, st patsientide enda panuse vastavusse viimist eri liiki hüvitiste raames saadava ravi maksumusega. Süsteem oleks tõhusam, kui patsiendid valiksid oma ravitingimused vastavalt individuaalsetele hooldusvajadustele, selle asemel et valida tingimused, mis minimeerivad nende omaosalust. Uue valitsuse koalitsioonileping sisaldab jõupingutusi kulutõhususe parandamiseks, sealhulgas soovitakse praegusel ametiajal saavutada struktuurne kokkuhoid ligikaudu 0,2 % SKPst. Kulused võivad aidata vähendada ka lisainvesteeringud ennetusse, et lükata edasi pikaajalise hoolduse vajaduste teke, ja kogukonnapõhise hoolduse pakkumise täiustamine. Need muutused võiksid tagada süsteemi hüvede tõhusama jaotamise, seadmata ohtu süsteemi suurt katvust ja kvaliteeti.
- (22) Jätkuvalt on oluline süstemaatiliselt, sisuliselt ja õigeaegselt kaasata kohalikke ja piirkondlikke omavalitsusi, sotsiaalpartnereid, kodanikuühiskonda ja muid asjaomaseid sidusrühmi, et tagada laialdane isevastutus liidu rahastamisvahendite edukaks rakendamiseks, sealhulgas Euroopa poolaasta kontekstis.

- (23) Euroopa Regionaalarengu Fondi (ERF), Õiglase Ülemineku Fondi (JTF) ja Euroopa Sotsiaalfond+ (ESF+) toetust hõlmavate ühtekuuluvuspoliitika programmide rakendamine edeneb Madalmaades nii projektide väljavalimise kui ka maksete tegemise seisukohast ELi keskmisest kiiremini. Oluline on säilitada praegune hoog, maksimeerides samal ajal investeeringute mõju kohapeal. Madalmaad juba võtavad oma ühtekuuluvuspoliitika programmide raames meetmeid konkurentsivõime ja majanduskasvu edendamiseks. Esmatähtis on tagada, et uued investeeringud, mille Madalmaad panid paika ühtekuuluvuspoliitika fondide vahendamise käigus, eelkõige need, mis on seotud vahendamise määruses¹⁷ kindlaks määratud viie prioriteediga, tehakse kiiresti ja tulemuslikult.
- (24) Madalmaad seisavad silmitsi mitme probleemiga, mis on seotud ebapiisavate investeeringutega teadusuuringutesse ja innovatsiooni ning idu- ja kasvufirmade piiratud juurdepääsuga rahastamisele, jätkuva sõltuvusega fossiilkütustest koos elektrivõrgutaristu kitsaskohtadega, tööturu killustatusega ning tööjõu ja oskuste nappusega, sealhulgas põhioskuste vähese omandamise ja ebapiisava osalemisega loodusteaduste, tehnoloogia, inseneriteaduste ja matemaatika (MATI) valdkondades, eelkõige alaesindatud rühmade seas.

¹⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. septembri 2025. aasta määrus (EL) 2025/1914, millega muudetakse määrusi (EL) 2021/1058 ja (EL) 2021/1056 seoses erimeetmetega strateegiliste probleemide lahendamiseks vahendamise raames.

- (25) Madalmaade innovatsiooni ökosüsteemi toetavad teadusuuringute ja innovatsiooni tugevad raamtingimused, kuid avaliku sektori teadus- ja arendustegevuse intensiivsus jääb alla ELi keskmise ning erasektori teadus- ja arendustegevuse intensiivsus jääb maha ELi tugevaimatest riikidest (Rootsi, Taani ja Soome) ja ülemaailmsetest innovatsiooniliidritest, nagu Ameerika Ühendriigid. Kui neid lünki ei kõrvaldata, on oht, et teadus- ja arendustegevuse edenemine aeglustub veelgi. Nende probleemide lahendamiseks kuulutas Madalmaade valitsus välja tegevuskava, et saavutada 2030. aastaks teadus- ja arendustegevusse tehtavate investeeringute eesmärk 3 % SKPst; see sisaldab selliseid poliitilisi algatusi nagu lõhkuva innovatsiooni riikliku ameti loomine, läbivaadatud tööstuspoliitika peamistes sektorites, nagu pooljuhid või biotehnoloogia, ning piirkondlike innovatsiooniklastrite toetamine. Nende meetmete rakendamine on siiski alles algusjärgus. Oluline on tagada nende algatuste ja olemasoleva riikliku tehnoloogiastrateegia sidusus, et vältida poliitika killustatust ja maksimeerida nende tõhusust. Avaliku sektori toetuse suurendamine innovatsioonile võib aidata edendada innovatsioonimaastikku, hoogustada tootlikkuse kasvu ja säilitada Madalmaade positsiooni Euroopa innovatsiooniliidrina.

- (26) Hoolimata sellest, et Madalmaades on üks sügavamaid riskikapitaliturge Euroopa Liidus, on mõnel idu- ja kasvufirmal raskusi juurdepääsuga rahastamisele. Eelkõige seisavad idufirmad silmitsi piirangutega stardieelses etapis ja neil on seetõttu raskusi eduka kasvu saavutamise. Hilise etapi riskikapitali nappus sunnib Madalmaade uuenduslikke äriühinguid otsima rahastamist või kolima välismaale, see piirab Madalmaade suutlikkust kasvatada idufirmasid suurteks turuosalisteks. Avaliku sektori toetus idu- ja kasvufirmadele on seni hõlmanud suhteliselt piiratud rahalisi vahendeid ega ole olnud prognoositav. Madalmaade valitsus on teatanud idu- ja kasvufirmadele keskenduva riikliku investeerimisasutuse loomisest, mis peaks hakkama tööle 2028. aastal. Tõhus rakendamine ja pidev järelevalve on siiski otsustava tähtsusega. Kui praegune rahastamispuudujääk tähelepanuta jäetakse, võib see takistada investeringuid innovatsiooni ja pikaajalist konkurentsivõimet, kuna idu- ja kasvufirmade tootlikkus kasvab üldjuhul kiiremini kui teistel uutel ettevõtetel. Lisaks rahastamisele juurdepääsule on idu- ja kasvufirmade toetamise puhul oluline roll ka üldisel ettevõtluskeskkonnal. Regulatiivne keerukus, halduskoormus ja ebakindel maksuraamistik võivad pärssida ettevõtete innovatsiooni- ja kasvusuutlikkust. Selle probleemi lahendamiseks võiksid Madalmaad kasutada laialdasemalt rahastamisvahendeid, näiteks tagatise ja fondifondide struktuure, et kaasata kapitali ja meelitada ligi institutsionaalseid investoreid. Riiklik investeerimisasutus võiks aidata tagada ka poliitika prognoositavust ja vähendada killustatust.

- (27) Madalmaades on innovatsioonitegevus tugevalt koondunud suurtesse väljakujunenud ettevõtetesse, kusjuures kolme suurima ettevõtte arvele langes 2023. aastal ligikaudu veerand kõigist teadus- ja arendustegevusse tehtud investeeringutest, samas kui noorte ja väikeste ettevõtete panus on piiratud. Hoolimata Madalmaade VKEde suhteliselt kõrgest digitaliseerituse tasemest on väikeste ja suurte ettevõtete vahel endiselt märkimisväärne lõhe kõrgtehnoloogia, näiteks tehisintellekti ja pilvandmetöötluse kasutuselevõtul. Selle tulemusena edendavad tootlikkuse kasvu peamiselt turgu valitsevad ettevõtted ning erinevused sama sektori ettevõtete vahel suurenevad. VKEde edasise digitaliseerimise ja innovatsiooni kaudu on võimalik tootlikkust suurendada. Madalmaade valitsus on teatanud teadus- ja arendustegevuse maksusoodustuste kava läbivaatamisest, et seda lihtsustada ja laiendada selle kohaldamisala eesmärgiga motiveerida väiksemaid ja uuemaid ettevõtteid teadus- ja arendustegevusega tegelema. Nende probleemide edasiseks lahendamiseks võiksid Madalmaad rakendada mitmesuguseid fiskaalseid ja mittefiskaalseid meetmeid, näiteks digiülemineku vautšereid ja toetusi, maksusoodustusi kõrgtehnoloogiasse investeerimiseks ja kohandatud koolitusi digioskuste edendamiseks, kõrgtehnoloogia kasutuselevõtu propageerimiseks ja innovatsioonisuutlikkuse tugevdamiseks, eelkõige VKEde seas.
- (28) Madalmaad sõltuvad endiselt suurel määral fossiilkütustest, kuigi taastuvate energiaallikate osakaal Madalmaade energiaallikate jaotuses on üle ELi keskmise. Kuigi taastuvate energiaallikate kasutuselevõtt kiirenes 2024. aastal, tegid Madalmaad 2025. aastal taastuvate energiaallikate kasutuselevõtul vähe edusamme, osaliselt võrgu ülekoormuse, meretuuleenergia tarneahelate kasvavate kulude ja tööstuse oodatust väiksema elektrinõudluse tõttu. Samal ajal suurenes 2024. aastal võrreldes 2023. aastaga üldine energia lõpptarbimine, pöörates tagasi alates 2019. aastast saavutatud vähenemise, hoolimata energia lõpptarbimise vähenemisest elamusektoris. See muudab Madalmaade majanduse hindade üleilmse arengu suhtes haavatavaks ja takistab üleminekut rohelisele majandusele. Seetõttu on vaja teha täiendavaid jõupingutusi, et vähendada Madalmaades sõltuvust fossiilkütustest ja parandada energiatõhusust, sealhulgas hoonetes ja tööstusprotsessides. See võib hõlmata meetmeid meretuuleenergia sektori finantsriskide vähendamiseks, et säilitada sektoris tehtavate investeeringute atraktiivsus.

- (29) Elektrivõrgu ülekoormus on jätkuvalt kasvanud, mõjutades nii maa- kui ka linnapiirkondi ning nii põhi- kui ka jaotusvõrke. See takistab üleminekut puhtale energiale, pärsib majandustegevust ja kahjustab Madalmaade konkurentsivõimet. Elektrivõrgu ülekoormuse probleemi lahendamiseks suurendatakse investeeringuid võrku ja tehakse regulatiivseid algatusi, sealhulgas uus energiaseadus. Nendest meetmetest hoolimata on elektrivõrgu ülekoormus lühikeses ja keskpikas perspektiivis jätkuvalt suur probleem, mis nõuab jätkuvat tähelepanu ja tegutsemist. Madalmaadel oleks kasulik suurendada oma ülekande- ja jaotusvõrgu võimsust, rakendada ja stimuleerida paindliku elektripakkumise ja -nõudluse lahendusi, maksimeerida piirkonnaülest elektrikaubandust olemasoleva piiriülese taristu kaudu ning lihtsustada veelgi võrgulubade andmise menetlusi.
- (30) Võttes arvesse inimkapitali olulist rolli liidu konkurentsivõime ja strateegilise autonoomia edendamisel, soovitas nõukogu 2026. aastal liikmesriikidel võtta meetmeid, et kiiresti käsitleda oskuste, hariduse ja koolituse vallas inimkapitaliga seotud struktuurseid probleeme, mis pärsivad konkurentsivõimet. Madalmaadele adresseeritud 2026. aasta riigipõhised soovitused võivad aidata rakendada nõukogu soovitusi inimkapitali kohta liidus.
- (31) Ülemäärane lämmastiku sadestumine, mis tuleneb peamiselt, kuid mitte ainult intensiivsest põllumajandussektorist, on endiselt suur keskkonnaprobleem ning mõjutab Madalmaade majandust laiemalt. Lämmastiku ülemäärane sadestumine põhjustab pinnase ja veekogude liigset väetamist ja hapestumist, takistades samas märkimisväärselt ehitustegevust. Endiselt valmistab muret ka pinna- ja põhjavee kvaliteet. Vaja on rakendada konkreetseid meetmeid, et struktuurselt tegeleda lämmastikuheidet tekitavate sektorite liigse saastega ja edendada üleminekut kestlikule põllumajandusele, sealhulgas mahepõllumajandusele. Eelkõige võiksid Madalmaad võtta kasutusele põllumajandustavad, mille eesmärk on vähendada toitaineid ja pestitsiididega saastumist ning kasvuhoonegaaside heidet.

- (32) Paindliku tööhõive osakaal tööturul, sealhulgas nii ajutiste lepingutega töötajate kui ka füüsilisest isikust ettevõtjate hulgas, on Madalmaades endiselt suur – 35,4 %, mis on oluliselt üle ELi keskmise (20,6 %). Kuigi mõningane paindlikkus toetab majanduslikku kohanemisevõimet, on paindliku tööhõive laialdane kasutamine süvendanud tööturu killustatust (st tööturu jagunemist töötajate eri kategooriateks, kellel on erinev töökohakindlus ja/või juurdepääs sotsiaal- ja muudele hüvitistele). Sellel on ebaproportsionaalselt tugev mõju haavatavatele elanikkonnarühmadele, nagu madalama oskuste tasemega töötajad ja rändetaustaga inimesed, kes seisavad sageli silmitsi ebakindlate töötingimustega, sealhulgas piiratud juurdepääsuga koolitusele ja arengule, ebapiisava sotsiaalkaitsega ning suurema palgavaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse riskiga. Need probleemid mitte ainult ei süvenda võimaluste ebavõrdsust, vaid kahjustavad ka pikaajalist tootlikkust. Selleks et suurendada töötajate kaitset ja luua neile võrdsemad tingimused, arendab valitsus meetmete paketti, mis vähendaks stiimuleid füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemiseks ja paindlikuks tööhõiveks. Selleks on äärmiselt oluline kiiresti rakendada füüsilisest isikust ettevõtjate kohustuslikku invaliidsuskindlustust ja pakkuda suuremat töökohakindlust neile, kes töötavad paindlike töölepingute alusel.

- (33) Tööjõu ja oskuste nappus on Madalmaades endiselt üks peamisi probleeme, mis mõjutab kaksikülemineku ja ühiskondlike väljakutsetega seotud sektoreid, nagu tervishoid, haridus, tehnoloogia ja IKT. Tööjõupuudust põhjustavad endiselt struktuursed tegurid, nagu suur nõudlus madala tootlikkusega sektorites ja pakkumise puudumine, mis on tingitud väikesest keskmisest töötundide arvust, vananemisest ja tööjõu aeglasest kasvust. Kuigi püsiv tööjõupuudus võib luua stiimuleid tööjõuvajadust vähendavaks innovatsiooniks, võib see pärssida tootlikkuse kasvu ja konkurentsivõimet. Madalmaades on kõrge tööturul osalemise määr, kuid rändetaustaga inimeste ja osaaajatöötajate, eelkõige naiste kasutamata tööjõupotentsiaal püsib. Tööjõu pakkumist võib aidata suurendada töö- ja eraelu tasakaalu parandamine, sealhulgas parema juurdepääsu kaudu taskukohasele lapsehoiule, ja talentide ligimeelitamine kutsealadele, kus valitseb püsiv tööjõupuudus. On olemas mitmesuguseid täiendus- ja ümberõppe võimalusi, kuid tööturul kõige ebasoodsamas olukorras olevad inimesed saavad neist kasu vaid piiratud ulatuses. Liikuvate ja võõrtöötajate puhul püsivad töökohtade kvaliteedi ja töötingimustega seotud probleemid, eelkõige tööjõumahukates sektorites, mis sõltuvad paindlikust töökorraldusest. Nõudluse poole poliitikameetmed võiksid keskenduda tööjõumahukate ja madala tootlikkusega sektorite struktuursete tegurite käsitlemisele, edendades samal ajal suure lisandväärtusega sektoreid ja ühiskondlike probleemidega seotud sektoreid, nagu haridus, tervishoid ning rohe- ja digipööre, soodustades sektoritevahelist liikuvust.
- (34) Õpilaste põhioskuste vähenemine Madalmaades ohustab majanduse konkurentsivõimet ja võimalusi tööturul. Kehvade õpitulemustega õpilaste arv matemaatikas, loodusteadustes ja lugemises on viimase kümne aasta jooksul järsult kasvanud. Endiselt on probleemiks võrdsed haridusvõimalused, kusjuures kehvad tulemused on ebasoodsas olukorras olevate õpilaste seas oluliselt sagedasemad kui nende eakaaslaste seas. Madalmaad võiksid tugevdada sihipärast toetust kehvade tulemustega koolidele, välismaal sündinud õpilastele ja rändetaustaga õpilastele. Õpetajate nappus on vähenenud, kuid on endiselt märkimisväärne ja mõjutab õpilaste õpitulemusi. Selleks et muuta õpetaja elukutse atraktiivsemaks ning aidata õpetajaid ligi meelitada ja tööl hoida, võiksid Madalmaad parandada töötingimusi ja karjäärivõimalusi, sealhulgas vähendades õpetajate halduskoormust ja soodustades mitmekesisemaid karjäärivõimalusi.

- (35) Madalmaad seisavad silmitsi struktuursete probleemidega MATI-oskuste piisavalt ulatusliku baasi arendamisel. Hoolimata suurest osalemisest kutse- ja kõrghariduses on MATI ning IKT valdkonna lõpetanute osakaal mõlemal haridustasemel endiselt suhteliselt väike, mis piirab üha enam tootlikkust. Selle tulemusena on jätkuvalt puudus tehnilistel kutsealadel, eelkõige sellistes rohe- ja digipöörde jaoks kriitilise tähtsusega sektorites nagu ehitus, energeetika ja tootmine, kus nõudmine erioskuste järele ületab jätkuvalt pakkumist. Naised on MATI-valdkonnas endiselt märkimisväärselt alaesindatud, ning rändetaustaga õpilaste puhul on MATI-erialade õppimine vähem tõenäoline ja põhioskuste puudulikkus mõjutab neid rohkem. Need erinevused on seotud sooliste stereotüüpide ja laiema ebavõrdsusega hariduses, sealhulgas erinevustega tulemustes ja ebasoodsas olukorras olevate rühmade juurdepääsus võimalustele. Nende probleemide lahendamiseks on vaja sihipäraseid toetusmehhanisme ja paremat juurdepääsu karjäärinõustamisele, et soodustada laiemat osalemist MATI-erialadel. Nende valdkondade kaasavuse ja atraktiivsuse suurendamine on oluline, et laiendada talendireservi, vähendada oskuste nappust ja tagada, et Madalmaad suudavad reageerida tööturu muutuvatele nõudmistele.
- (36) Arvestades euroala liikmesriikide majanduse tihedat seotust ning nende ühist panust majandus- ja rahaliidu toimimisse, soovitas nõukogu 2026. aastal euroala liikmesriikidel võtta meetmeid, sealhulgas oma taaste- ja vastupidavuskavade kaudu, et rakendada 2026. aasta soovitus euroala majanduspoliitika kohta. Madalmaadel aitab soovitus 1 rakendada esimest, teist, kolmandat ja viiendat euroala soovitust, soovitus 2 neljandat euroala soovitust, soovitused 3 ja 4 seitsmendat euroala soovitust ja soovitus 5 viiendat euroala soovitust,

SOOVITAB Madalmaadel võtta 2026. ja 2027. aastal järgmisi meetmeid.

1. Pidada kinni nõukogu poolt [kuupäev] soovitatud netokulude maksimaalsetest kasvumääradest. Suurendada üldisi kaitse- ja julgeolekukulutusi ja -valmidust, tagades samal ajal võla jätkusuutlikkuse ja kulutuste tõhususe ning kohandades järk-järgult eelarvet, et säilitada struktuurselt suuremad kaitsekulutused. Tagada, et energiahindade tõusu mõju leevendamiseks võetud meetmed on ajutised, suunatud vähekaitstud leibkondade kaitsmisele või energiamahukate ettevõtete vajaduste rahuldamisele, säilitavad stiimulid energiasäästuks ning et nende eelarvekulud on kooskõlas ELi eelarveraamistiku kohaste kohustustega. Ühtlustada eri liiki varast saadava tulu maksustamist, sealhulgas kaotada järk-järgult hüpoteeklaenu intresside tulust mahaarvamise võimalus. Võtta vastu meetmed, et kõrvaldada takistused uute eluruumide ehitamiselt, lihtsustades planeerimis- ja loamenetlusi, ja neid meetmeid rakendada. Toetada taskukohase eraüürisektori arengut, sealhulgas reguleeritud üüride ümberkalibreerimise kaudu. Tegeleda elanikkonna vananemisest tingitud kulutuste eeldatava suurenemisega pikaajalise hoolduse valdkonnas, muutes süsteemi kulutõhusamaks.
2. Tagada taaste- ja vastupidavusrahastu raames rakendatavate reformide ja investeeringute järjepidevus. Säilitada ühtekuuluvuspoliitika programmide rakendamise hoog, tuginedes vajaduse korral ühtekuuluvuspoliitika raamistiku vahehindamise kontekstis kokkulepitud vahendite strateegilistele prioriteetidele ümberjaotamisele ja paindlikkusele.
3. Suurendada avaliku ja erasektori teadus- ja arendustegevuse intensiivsust, suunates toetuse peamistesse strateegilistesse tehnoloogiatesse tehtavatele investeeringutele ja piirkondlikele innovatsiooni ökosüsteemidele. Vähendada idu- ja kasvufirmade rahastamispuudujääki, sealhulgas pakkudes stiimuleid institutsionaalsete investorite ligimeelitamiseks. Toetada VKEsid uuenduste tegemisel ja uute tehnoloogiate kasutuselevõtmisel.
4. Vähendada üldist sõltuvust fossiilkütustest, kiirendades taastuvate energiaallikate kasutuselevõttu ja parandades energiatõhusust, eelkõige hoonete puhul. Vähendada elektrivõrgu ülekoormust, suurendades ülekande- ja jaotusvõrgu võimsust, rakendades paindlikkuslahendusi, maksimeerides piirkonnaülest kaubandust ja lihtsustades loamenetlusi. Rakendada struktuurseid meetmeid, et tulemuslikult tegeleda lämmastiku ülemäärase sadestumise ja vee kvaliteedi halvenemisega, pöörates eelkõige tähelepanu kestlikule põllumajandusele.

5. Võtta ja rakendada meetmeid, et vähendada stiimuleid paindlike või ajutiste töölepingute kasutamiseks. Tegeleda tööjõupuuduse ja oskuste nappusega, sealhulgas kasutades ära alakasutatud tööjõupotentsiaali ning suunates paremini täiend- ja ümberõppe meetmeid. Edendada tööjõu ümberpaigutamist suure tootlikkusega sektoritesse ja ühiskondlike probleemidega seotud sektoritesse, parandades samal ajal liikuvate ja võõrtöötajate töö- ja elutingimusi. Parandada õpilaste põhioskusi, sealhulgas muutes õpetaja elukutse atraktiivsemaks ning pakkudes ebasoodsas olukorras olevatele koolidele kohandatud tuge. Suurendada osalemist MATI-valdkonna programmides.

Brüssel,

*Nõukogu nimel
eesistuja*
